مقاله تحقیقی

دوفصلنامه آموزش پزشکی
مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی بابل
دوره چهارم، شمارهٔ ۱، پاییز و زمستان ۱۳۹۴، صفحه ۲۶-۲۰

طراحی و کاربرد فرم ارزشیابی از گزارش صبحگاهی دانشجویان پزشکی در بخش داخلی بیمارستان سینا دانشگاه علوم پزشکی تهران

احمد سلیم زاده(MD) [۱]، عفت رازقی(MD) [۱]، رایکا جمالی(MD) [۱*]

۱- مرکز توسعه پژوهش، بیمارستان سینا، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران

دریافت: ۹۳/۱۲/۹، اصلاح: ۹۴/۱۱/۱۱، پذیرش: ۹۴/۱۱/۱۲

خلاصه

سابقه و هدف: معرفی بیمار در گزارش صبحگاهی یکی از وظایف کارآموزان رشته پزشکی عمومی می باشد. از آنجا که غالب کار آموزان تاکنون چنین آموزش و تجربه ای را نداشته اند، ضروری است که مهارت معرفی بیماران را کسب کنند. هدف این مطالعه طراحی و کاربرد فرم ارزشیابی از گزارش صبحگاهی دانشجویان پزشکی در بخش داخلی بیمارستان سینا دانشگاه علوم پزشکی تهران می باشد.

مواد و روشها: در ابتدا برنامه آموزشی به صورت یک طرح توسعه آموزش بر اساس مراحل "Kern" تدوین شد. جهت ارزیابی این تحقیق از پرسشنامه های خود اجرایی که بر اساس اهداف ویژه ی فرایند طراحی گردیده بود، استفاده شد. این پرسشنامه شامل ۱۴ سوال می باشد. هر سوال بر اساس مقیاس " لیکرت" از یک تا سه نمره گذاری می شود. این پرسشنامه یک بار در ابتدا و یک بار در پایان دوره کارآموزی (پس از اجرای فرآیند) توسط کارآموزان تکمیل گردید. نتایج حاصل از این پرسش نامه معیاری از تغییر آگاهی، عملکرد و مهارت کارآموز پس از برگزاری این تحقیق بود.

یافته ها: مدت انجام این پژوهش از ابتدای سال تحصیلی ۱۳۸۹ به مدت ۱۵ ماه بوده است. روایی و پایایی پرسشنامه در ۲۰ نفر از کارآموزان بررسی شد که نتایج آن نشان دهنده روایی و پایایی مناسب پرسشنامه می باشد. نتیجه نظر سنجی از ۷۰ نفر از کار آموزان این پژوهش نشان دهنده این است که این برنامه آموزشی منجر به افزایش میزان آگاهی از نحوه اجرای برنامه گزارش صبحگاهی دانشجویی، احساس اعتماد به نفس در هنگام برخورد با بیماران، تسلط در تنظیم یافته های بالینی بیماران، ارائه مناسب و شیوای مطالب شرح حال، اعتماد به نفس در ارائه شیوای شرح حال، قدرت استدلال بالینی و انگیزه در گرفتن شرح حال از بیماران شده است.

نتیجه گیری: پرسشنامه طراحی شده در این پژوهش روش مناسبی جهت ارزشیابی کارآموزان بالینی در برنامه آموزشی "گزارش صبحگاهی ویژه کازآموران بالینی" می باشد.

واژه های کلیدی: پرسشنامه، ارزشیابی، توسعه آموزش، پژوهش در آموزش، گزارش صبحگاهی، کارآموزان بالینی.

مقدمه

از اهداف پروژه بازنگری دوره پزشکی عمومی سپردن مسئولیت بالینی (Clinical responsibility) به کارآموزان است (۱). در این راستا دانشجویان پزشکی از ابتدای دوره کارآموزی نیاز به فراهم نمودن شرایط لازم برای قبول این مسئولیت را دارند. ازجمله این موارد معرفی بیمار در گزارش صبحگاهی توسط کارآموزان است. از آنجا که غالب کار آموزان تاکنون چنین آموزش و تجربه ای را نداشته اند، ضروری است که مهارت معرفی بیماران را کسب کنند. با بررسی روند حاضر گزارش صبحگاهی در بیمارستان سینا مشخص شد که نحوه ارائه گزارش صبحگاهی توسط کارورز با روش مقبول فاصله داشته و توانایی پاسخ گویی به نیازها و توقعات حاضرین در جلسه را ندارد. به عبارت دیگر قدرت شرح حال کارورز به حدی نیست که ارائه مناسبی را نمایان سازد. با توجه به نظرخواهی از خود کارورزان و نیز دستیاران این مرکز این نتیجه حاصل شد که مشکل در مراحل آموزشی قبل از دوره کارورزی می باشد. به گفته بیشتر کارورزان آمادگی کافی جهت مهارت ارائه گزارش صبحگاهی در دوره کارآموزی برایشان وجود نداشته است. اکثرا این نکته را بیان می کردند که: " در دوره کار آموزی توجهی به حضور ما نمی شد و به طور عملی درگیر مراحل تشخیص و درمان بیماران نبودیم". ایشان اذعان می داشتند: " به یاد نداریم که ارائه گزارش صبحگاهی همراه با اصلاح نواقص اجرای خود را توسط اعضای محترم هیئت علمی تجربه کرده باشیم". مطالعات در خصوص برگزاری گزارش صبحگاهی به صورت ویژه جهت کارآموزان بالینی اندک می باشد. با توجه به اهمیت این موضوع وکمبود های گزارش شده از سوی کارورزان به منظور بهبود کیفیت گزارش صبحگاهی تصمیم گرفته شد برنامه ای تحت عنوان " طراحی نوین و اجرای گزارش صبحگاهی با محوریت کارآموزان بخش داخلی" با هدف کسب و ارتقاء مهارت دانشجویان پزشکی در دوره کارآموزی بالینی در ارائه گزارش صبحگاهی طراحی شود؛ که از مهمترین اهداف آن (۲) افزایش توانایی برقراری ارتباط جمعی

* نویسنده مسئول مقاله: رایکا جمالی
آدرس: خیابان امام خمینی، مرکز توسعه پژوهش، بیمارستان سینا، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تلفن: ۶۴۳۲۰۰۰۰
E mail: jamalira@tums.ac.ir

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-17]

کارآموز، افزایش حس شخصیت مستقل و هویت بخشی به کارآموز، افزایش میزان اعتماد به نفس و حضور در جمع، افزایش قدرت هماهنگی اطلاعات و بیان مناسب، افزایش قابلیت ارائه مطالب به طور رسا و شیوا، افزایش توانایی انتخاب محور مناسب برای بیان تشخیص های افتراقی، افزایش هماهنگی با همکاران و انسجام در کار گروهی، ارتقا تفکر کار جمعی کارآموز و استفاده از توان سطوح بالاتر، آمادگی کارآموز برای اجرای برنامه گزارش صبحگاهی در دوره های آموزشی بالاتر بوده است.

مواد و روشها

این مطالعه از نوع توصیفی مقطعی است که در ابتدا به بررسی تدوین برنامه آموزش گزارش صبحگاهی ویژه کارآموزان (طرح توسعه آموزش) و سپس طراحی روش ارزشیابی (پژوهش در آموزش) پرداخته شده است.

ابتدا متون و منابع فارسی و انگلیسی رشته های مختلف در مراکز آموزشی داخل و خارج از کشور مورد مطالعه قرار گرفت. این جستجو در بانک های اطلاعاتی Pubmed, Web of science با کلید واژه های: morning report, medical student, resident, intern, medical education صورت گرفت. سپس با مرور روشهای مختلف ارائه گزارش صبحگاهی برای سطوح مختلف آموزشی (کارورز و دستیار) که در سایر مراکز آموزشی جهت دوره بالینی طراحی شده بود، نمونه هایی جهت نحوه اجراء ونحوه ارزیابی فرایند پیشنهادی مورد بررسی قرار گرفت(۱۳-۲).

در مرحله بعد برنامه آموزشی بر اساس مراحل "Kern" تدوین شد:

مرحله ۱) به منظور شناسایی نیازهای کارآموزان پزشکی در خصوص کمبودها در ارائه شرح حال مناسب و مشکلات آنها در نحوه اجرا و بحث در مورد تشخیص های افتراقی ابتدا نظرسنجی بصورت شفاهی و چندین دوره کارآموز بالینی انجام شد.

مرحله ۲) جهت بررسی نیازهای کارآموزان بالینی و مشکلات آنها درخصوص ارائه شرح حال مناسب پرسش نامه ای تهیه گردید. در طراحی این پرسش نامه به قالب و اجزا شرح حال توجه شد و مشکلات کارآموزان در ارائه تک تک اجزاء شرح حال سئوال شد.

مرحله ۳) با توجه به اینکه مشکل دانشجویان عدم آشنایی با مهارتهای عملی درخصوص ارائه و بحث شرح حال بود، برنامه ای مدون با عنوان:"گزارش صبحگاهی با محوریت کارآموزان بخش داخلی" تدوین گردیدکه این برنامه آموزشی یک جلسه در هفته برگزار می شد.

مرحله ۴) محتوای برنامه آموزشی توسط اساتید سایر گروههای آموزشی مورد تجزیه و تحلیل و بحث قرار گرفت. نظرات و پیشنهادات اعضاء مجرب هبات علمی در خصوص این برنامه آموزشی در نظر گرفته شد.

مرحله ۵) به منظور اجرایی کردن این برنامه جدول زمانی و منابع لازم مورد بررسی قرار گرفت. به منظور استمرار این برنامه مشارکت و حمایت اعضای هیات علمی مد نظر قرار گرفت.

مرحله ۶) از سال تحصیلی ۱۳۸۹ این برنامه آموزشی در بخش داخلی بیمارسان سینا در حال اجرا می باشد. جهت ارزیابی این برنامه و بررسی بازخورد دانشجویان پرسشنامه ویژه طراحی شد. پایایی و روایی این پرسشنامه مورد ارزشیابی قرار گرفت.

پس از تدوین برنامه آموزشی، این برنامه برای همکاران در سایر مراکز آموزشی ارسال شد و نظرات آنان در این مورد اخذ شد. قالب نهایی روش اجرای این برنامه براساس پیشنهادات ارائه شده از سوی اعضای محترم هیئت علمی تدوین گردید.

از مهر ماه ۱۳۸۹ این برنامه در بخش داخلی بیمارستان سینا اجرا شد. ابتدا کارایی این برنامه بر روی ۳۰ کار آموز بررسی شد که نتایج حاصل از آن نشانه ی موفقیت در رسیدن به اهداف آن بود. مطالعه اولیه (Pilot Study) با توجه به اشکالات مفهومی، پرسشنامه بازبینی شد. جدول زمانی برنامه تغییر کرد و اصلاح شدکه در حال حاضر نیز در این مرکز در حال اجرا می باشد. در طی این مدت برنامه آموزشی با توجه به بحث های صورت گرفته بازخورد های اخذ شده از۷۰ نفر کار آموزی که این برنامه آموزشی را گذرانده بودند مورد بازبینی و اصلاح قرار گرفت.

نقش دانشجویان در این برنامه حضور فعال، ارائه شرح حال و بحث بالینی و نقش‌کارورزان و دستیاران راهنمایی و اصلاح شرح حال، تمرین و هماهنگی با دانشجویان جهت ارائه شرح حال توسط آنان (در قالب تیم آموزشی) بوده است. نقش اساتید نیز نظارت بر حسن اجرا، ارائه بازخورد های مثبت و برجسته کردن نقاط قوت شرح حال، اصلاح نقایص شرح حال، ارزیابی و دادن بازخورد به کارآموز، تقویت تفکر استدلال بالینی بوده است. به منظور تسهیل در حضور بیشتر شرکت کنندگان محل اجراء در سالن برگزاری گزارش صبحگاهی در داخل ساختمان گروه آموزشی انتخاب شد. زمان اجراء برنامه یک روز در هفته به مدت یک ساعت در روزی که تداخلی با سایر برنامه های آموزشی کار آموزان در بخش ها مربوطه ایجاد نمی کرد تعیین گردید. استاد گرداننده برنامه، مسئول اجرای زمان بندی بود و هرجا که لازم بود مدیریت زمان را به عهده می گرفت. کار آموز برگزار کننده ی گزارش به صورت تصادفی از میان کار آموزان توسط گرداننده فرایند انتخاب می شد. یک بیمار که ترجیحاً در شب قبل زمان اجراء گزارش بستری شده توسط کارآموزی که در کشیک همان شب حضور داشته با کمک کارورز و دستیار کشیک انتخاب می شد. سپس شرح حال گرفته شده توسط کارآموز با نظارت کارورز و دستیار کشیک جهت ارائه در برنامه گزارش صبحگاهی آماده می گردید. شرح حال توسط کارآموز ارائه می شد که شامل شرح حال، تعیین محوریت بحث، تشخیص های افتراقی، بحث و استدلال بالینی و به صورت انتخابی رویکرد تشخیصی و درمان بود. مدت زمان ارائه گزارش دانشجو به طور متوسط ۱۰ دقیقه و ارزیابی شرکت کنندگان و اساتید و بازخورد شرح حال ۱۰ دقیقه بود. پس از پایان قسمت خلاصه شرح حال، حاضرین سوالاتی در خصوص نکات مبهم شرح حال از کارآموز می پرسیدند. سپس کارآموز به تعیین محوریت بحث و ارائه تشخیص های افتراقی و بحث درباره آنان می پرداخت. جهت افزایش ارتباط با جمع و ایجاد سخنرانی فعال به کارآموزان شرکت کننده نیز فرصت داده می شد تا نظرات خود را در خصوص بحث شرح حال بیمار ارائه نمایند. در صورت تمایل کارآموزان و وجود وقت کافی در ادامه، کارآموز به ارائه رویکردهای تشخیصی و درمانی نیز می پرداختند. در تمام این مراحل اعضای هیئت علمی شرکت کننده به برجسته کردن نقاط قوت کارآموز در نحوه اجرا می پرداختند. نقاط ضعف به صورت کتبی به طور خصوصی و محرمانه به کارآموز اعلام می گردید تا با جلوگیری از نگرش منفی و با ایجاد جو نشاط و نگرش مثبت موفقیت تحقیق افزایش یابد. ارزشیابی اعضای محترم هیئت علمی از کارآموز برگزار کننده که به

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-17]

صورت "چک لیست" در اختیارشان قرار داده شده بود، در حوزه های مختلف انجام می پذیرفت. این چک لیست بعد از جلسه به صورت محرمانه در اختیار کارآموز قرار می گرفت تا به نقاط ضعف و قوت نحوه ارائه شرح حال خود پی ببرد و در صورت لزوم روش خود را تغییر دهد. در پایان اجرای پژوهس نظر سنجی از شرکت کنندگان به صورت بحث و تبادل نظر به منظور بهبود کیفیت اجرای آن صورت می گرفت. با تاثیر دادن انتقادات و اصلاح نقاط ضعف پژوهش که در پاسخ به بازخورد نظرات شرکت کنندگان صورت می گفت، حلقه ی پویای بهبود کیفیت این تحقیق کامل می گردید که تا کنون نیز همین روند ادامه دارد.

جهت ارزیابی این تحقیق از پرسشنامه های خود اجرایی استفاده شد. در ابتدا پرسشنامه ای بر اساس اهداف ویژه ی تحقیق طراحی گردید. شاخص های ارزیابی این پرسشنامه بر اساس مرور متون و مصاحبه با ۴۵ نفر از کار آموزان، کاروزان و دستیاران دانشگاه علوم پزشکی تهران تعیین گردید. (۱۳-۲) از تجزیه و تحلیل این موارد ۲۴ شاخص جهت ارزیابی اهداف تحقیق مشخص گردید. انتخاب شاخص ها به نحوی صورت گرفت تا ضمن ارزیابی کمی اهداف ویژه پژوهش ، توانایی ارزیابی تغییرات این شاخص ها در طول برگزاری تحقیق را داشته باشد.

در مرحله کاهش شاخص ها ۲۰ کارآموز در مصاحبه هایی جهت شناسایی قدرت شاخص ها و تغییر آنها شرکت کردند. بر اساس نتایج این مصاحبه ۱۰ شاخص از ۲۴ شاخص اولیه که توانایی ارزیابی اهداف تحقیق را نداشتند حذف گردیدند. سپس پرسشنامه توسط کارشناسان مجرب طراحی پرسشنامه و اساتید صاحب نظر در آموزش پزشکی بازبینی شد. (Content validity) پس از اصلاحات و بازبینی، پرسش نامه نهایی مورد ارزیابی از نظر پایایی (Reliability) و روایی (Validity) قرار گرفت. به این منظور پرسشنامه در تعدادی از کار آموزان پس از اتمام دوره آموزشی (به فاصله دو هفته) مجددا تکمیل شد. این پرسش نامه علاوه بر اطلاعات شخصی کارآموز (سن، جنس، ترم بالینی، معدل دوره بالینی و سابقه ی شرکت در گزارش صبحگاهی دانشجویی) شامل ۱۴ سوال بود. هر سوال بر اساس مقیاس " لیکرت" به صورت سه مقیاس کم، متوسط و زیاد، از یک تا سه نمره گذاری می شود. این پرسش نامه یک بار در ابتدا و یک بار در پایان دوره کارآموزی (پس از اجرای فرآیند) توسط کارآموزان تکمیل می گردید. نتایج حاصل از این پرسش نامه معیاری از تغییر آگاهی، عملکرد و مهارت کارآموز پس از برگزاری این تحقیق بود.

یافته ها

مدت اجرای فرآیند آموزشی از ابتدای سال تحصیلی ۱۳۸۹ به مدت ۱۵ ماه بود. روایی و پایایی پرسشنامه نهایی در ۲۰ نفر از کارآموزان بررسی شد. به این منظور پرسشنامه شاخص های Cronbach's Alpha و Intra-class correlation محاسبه گردیدند (جدول ۱). نتایج نشان دهنده روایی و پایایی مناسب پرسشنامه می باشد. سپس با استفاده از آزمون t دو تایی (Paired t test) میزان هر یک از شاخص های ارزیابی مندرج در پرسشنامه، قبل و بعد ازاجرای برنامه در کارآموزان مقایسه شد (جدول ۲).

نتیجه نظر سنجی از ۷۰ نفر از کار آموزان این فرایند نشان دهنده این است که این برنامه آموزشی منجر به افزایش میزان آگاهی از نحوه اجرای برنامه گزارش صبحگاهی دانشجویی، احساس اعتماد به نفس در هنگام برخورد با بیماران، تسلط در تنظیم یافته های بالینی بیماران، ارائه مناسب و شیوای مطالب معاینه و شرح حال، اعتماد به نفس در ارائه شیوای مطالب حاصل از شرح حال، قدرت استدلال بالینی در زمان بحث، انگیزه در گرفتن شرح حال بیماران بعد از اجرای این برنامه شده است.

جدول ۱. میزان روایی و پایایی پرسشنامه به کار رفته در تحقیق گزارش صبحگاهی با محوریت کارآموزان بخش داخلی در بیمارستان سینا دانشگاه علوم پزشکی تهران

پرسش ها	Cronbach's Alpha	ICC	95% CI	P value
۱-میزان آگاهی از نحوه اجرای گزارش صبحگاهی دانشجویی	۰/۸۳	۰/۷۱	۰/۴۰ -۰/۸۷	<۰/۰۱
۲-احساس اعتماد به نفس در هنگام برخورد با بیماران	۰/۸۶	۰/۷۶	۰/۴۹ -۰/۸۹	<۰/۰۱
۳-تسلط در تنظیم یافته های بالینی بیماران	۰/۸۶	۰/۷۶	۰/۴۹ -۰/۸۹	<۰/۰۱
۴-احساس استقلال در هنگام گرفتن شرح حال	۰/۷۹	۰/۶۶	۰/۳۲ - ۰/۸۵	<۰/۰۱
۵-احساس هماهنگی با همکاران و اساتید	۰/۹۴	۰/۹۰	۰/۷۶ - ۰/۹۶	<۰/۰۱
۶-ارائه مناسب و شیوای مطالب معاینه و شرح حال	۰/۸۸	۰/۷۸	۰/۵۳ - ۰/۹۰	<۰/۰۱
۷-اعتماد به نفس در ارائه شیوای مطالب حاصل از شرح حال	۰/۸۹	۰/۸۰	۰/۵۶ -۰/۹۱	<۰/۰۱
۸-تسلط در هنگام برخورد با بیماران جهت انجام معاینه	۰/۸۹	۰/۸۰	۰/۵۶ - ۰/۹۲	<۰/۰۱
۹-تسلط در انتخاب محور مناسب برای تشخیص های افتراقی	۰/۹۰	۰/۸۱	۰/۵۸ - ۰/۹۲	<۰/۰۱
۱۰-تسلط در جمع بندی اطلاعات نتیجه گیری از شرح حال	۰/۹۰	۰/۸۲	۰/۵۹ - ۰/۹۲	<۰/۰۱
۱۱-قدرت استدلال بالینی در زمان بحث	۰/۹۰	۰/۸۴	۰/۶۳ - ۰/۹۳	<۰/۰۱
۱۲-انگیزه در گرفتن شرح حال	۰/۸۹	۰/۸۰	۰/۵۶ - ۰/۹۱	<۰/۰۱
۱۳-احساس آرامش و امنیت در هنگام مواجهه با بیماران	۰/۹۸	۰/۹۵	۰/۸۸ -۰/۹۹	<۰/۰۱
۱۴-تمایل بعنوان فراگیرنده فعال در بحث های گروهی	۰/۸۲	۰/۷۰	۰/۳۷ - ۰/۸۶	<۰/۰۱

ICC: Intra-class correlation; CI: Confidence Interval

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-17]

جدول ۲- مقایسه شاخص های ارزشیابی از کار اموزان قبل و بعد از تحقیق گزارش صبحگاهی با محوریت کارآموزان بخش داخلی در بیمارستان سینا دانشگاه علوم پزشکی تهران

پرسش ها	پیش آزمون	پس آزمون	Pvalue
۱- میزان آگاهی از نحوه اجرای برنامه گزارش صبحگاهی دانشجویی	۱/۸۵±۰/۳۵	۲/۴۲±۰/۵۰	۰/۰۲
۲- احساس اعتماد به نفس در هنگام برخورد با بیماران	۱/۷۱±۰/۴۵	۰/۲۰±۰/۰۱	<۰/۰۱
۳- تسلط در تنظیم یافته های بالینی بیماران	۱/۷۶±۰/۴۳	۲/۰۴±۰/۰۷	۰/۰۳
۴- احساس استقلال در هنگام گرفتن شرح حال	۱/۴۲±۰/۵۰	۱/۶۶±۰/۵۷	۰/۰۳
۵- احساس هماهنگی با همکاران و اساتید	۱/۷۱±۰/۷۰	۱/۴۲±۰/۵۰	۰/۱۲
۶- ارائه مناسب و شیوای مطالب معاینه و شرح حال	۱/۷۱±۰/۴۵	۲/۲۸±۰/۴۳	<۰/۰۱
۷- اعتماد به نفس در ارائه شیوای مطالب حاصل از شرح حال	۱/۴۸±۰/۶۴	۲/۰۰±۰/۵۷	۰/۰۰۳
۸- تسلط در هنگام برخورد با بیماران جهت انجام معاینه	۱/۵۲±۰/۰۵	۱/۵۹±۰/۵۷	۰/۴۸
۹- تسلط در انتخاب محور مناسب برای تشخیص های افتراقی	۱/۴۸±۰/۶۴	۱/۵۶±۰/۷۸	۰/۱۶
۱۰- تسلط در جمع بندی اطلاعات نتیجه گیری از شرح حال	۱/۵۰±۰/۵۷	۱/۴۵±۰/۷۱	۰/۱۶
۱۱- قدرت استدلال بالینی در زمان بحث	۱/۴۹±۰/۹۵	۲/۶۴±۰/۱۴	۰/۰۰۳
۱۲- انگیزه در گرفتن شرح حال	۱/۵۱±۰/۹۷	۱/۴۹±۰/۷۳	۰/۰۰۳
۱۳- احساس آرامش و امنیت در هنگام مواجهه با بیماران	۱/۷۰±۰/۷۱	۱/۷۴±۰/۸۰	۰/۲۱
۱۴- تمایل بعنوان فراگیرنده فعال در بحث های گروهی	۱/۵۰±۰/۵۷	۱/۵۳±۰/۷۶	۰/۰۷

بحث و نتیجه گیری

این برنامه به عنوان فرآیند برتر آموزشی دانشگاه علوم پزشکی تهران در پنجمین جشنواره دانشگاهی شهید مطهری شناخته شد و شامل دو قسمت می باشد. در قسمت اول طراحی نوین، اجرا و طراحی پرسشنامه جهت ارزشیابی فرآیند به عنوان یک طرح توسعه آموزش انجام شد. در مرحله بعدی مقایسه شاخص های ارزیابی در ابتدا و انتهای دوره (پس از اجرای فرآیند) به صورت یک طرح پژوهش در آموزش تکمیل گردید. این فرایند منجر به افزایش مشارکت فعال کار آموزان بالینی در بخش داخلی بیمارستان سینا شده است.

در گذشته که آموزش پزشکی به صورت منسجم کنونی وجود نداشت، گزارش صبحگاهی به منظور رفع نیازهای درمانی برگزار می شد. هر روز صبح پزشک مسئول بخش از وضعیت بیماران بستری شب قبل توسط پزشک و پرستار کشیک اطلاع می یافت. (۲) در حال حاضر گزارش صبحگاهی یک برنامه آموزشی مهم با محوریت دستیاران بخش ها می باشد (۳). اهداف برگزاری گزارش صبحگاهی شامل محورهای اصلی آموزش، ارزیابی دستیاران، کیفیت مراقبت ها، شناسایی و گزارش عوارض سو و نیز ارتباط اجتماعی می باشد (۴). هدف اصلی گزارش صبحگاهی در حال حاضر آموزش بر اساس بیماران، بازبینی روند تشخیص و درمان، افزایش توانایی پزشک در پژوهش درباره بیمار خود، افزایش قابلیت تصمیم گیری و نیز آموزش بر پایه خود می باشد (۱۳-۵). برگزاری گزارش صبحگاهی یکی از مهم ترین برنامه های آموزشی دانشجویان پزشکی در سطوح مختلف می باشد.

دستیابی به اهداف آموزشی و برگزاری مناسب این روش آموزشی مستلزم آماده سازی کار آموزان رشته های بالینی قبل از حضور در دوره کارورزی می باشد. اگرچه میزان دانش کار آموزان از بیماری ها کسب شده در دوره های آموزشی قبلی مناسب به نظر می رسد، ولی نحوه جمع بندی، تنظیم، ارائه و بیان شرح حال بیماران همراه با بحث بالینی در گزارش صبحگاهی به خصوص در جمع همکاران و اساتید با چالش هایی همراه است. در طراحی روش آموزشی، به افزایش قابلیت های همکاران در ارائه صحیح وضعیت بیماران بستری در شب کشیک در جلسات گزارش صبحگاهی اهمیت داده شده است. از سوی دیگر احساس غیر فعال بودن دانشجویان در برنامه های آموزشی خصوصا در گزارش صبحگاهی منجر به کاهش کارآیی این نوع برنامه ها خواهد شد. بنابراین در گیری مستقیم کار آموزان و ایجاد نقش فعال برای آنان در برنامه گزارش صبحگاهی منجر به آماده سازی و تمرین بیشتر آنان برای دوره کارورزی و تدبیر مناسب بیماران بعد پس از فارغ التحصیلی خواهد شد. اهمیت به فعالیت های بنیادی و حمایت زیر ساختهای آموزشی با تمرکز در گروه پر اهمیت کارآموزان بالینی و افزایش انگیزه به ایشان در خصوص مشارکت در کار گروهی و نحوه ی ارائه ی مناسب گزارش شرح حال بیماران از نقاط قوت این پژوهش می باشد. در حال حاضر با توجه به محدودیت های زمانی و فضای آموزشی مورد نیاز امکان ارائه گزارش توسط تمامی کار آموزان میسر نمی باشد که نقطه ضعف و محدودیت اجرا اینپژوهش محسوب می شود.

محدودیت زمانی اعضای محترم هیئت علمی جهت شرکت در جلسات گزارش صبحگاهی و امکان کاهش مشارکت اساتید در ادامه برنامه به عنوان یک تهدید تلقی می شود. نتایج این مطالعه با مطالعه ای که بر روی کارآموزان در برنامه آموزشی گزارش صبحگاهی در بخش نورولوژی انجام شده همخوانی دارد (۱۴). شرکت کارآموزان در مطالعه مذکور باافزایش مهارت گرفتن شرح حال و معاینه بیماران همراه بوده است. این برنامه آموزشی منجر به افزایش میزان آگاهی

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-17]

از نحوه اجرای برنامه گزارش صبحگاهی دانشجویی، احساس اعتماد به نفس در هنگام برخورد با بیماران، تسلط در تنظیم یافته های بالینی بیماران، ارائه مناسب و شیوای مطالب شرح حال، اعتماد به نفس در ارائه شیوای شرح حال، قدرت استدلال بالینی و انگیزه در گرفتن شرح حال از بیماران شده است. این پرسشنامه طراحی روش مناسبی جهت ارزشیابی کارآموزان بالینی در برنامه آموزشی "گزارش صبحگاهی ویژه کازآموران بالینی" می باشد.

تقدیر و تشکر

بدین وسیله از جناب آقای دکتر عظیم میرزازاده مدیر مرکز مطالعات و توسعه آموزش دانشگاه علوم پزشکی تهران به سبب راهنمایی های ارزشمند شان در طراحی این تحقیق، و از تمامی کارورزان و دستیاران که در اجرای این فرآیند ما را همراهی کرده اند کمال تشکر را داریم. در پایان از کارشناسان محترم دفتر توسعه پژوهش بیمارستان سینا به خاطر همکاری در تهیه این مقاله قدردانی می کنیم.

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-17]

Design and Implementation of Questionnaire for the Evaluation of Medical Students' Morning Report Program in Internal Medicine Ward of Sina Hospital in Tehran University of Medical Sciences

A. Salimzadeh(MD)[1], E. Razeghi(MD)[1], R. Jamali(MD)[1*]

1. Research Development Center, Sina Hospital, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Biannual Medical Education, Babol Univ Med Sci; 4(1); Autumn, Winter 2015-2016; pp: 20-26

Received: Feb 28th 2015, Revised: Jan 31th 2016, Accepted: Feb 1th 2016.

ABSTRACT

BACKGROUND AND OBJECTIVE: The purpose of this study was to design and evaluate the medical students' morning report program in internal medicine ward of Sina Hospital, Tehran University of Medical Sciences.

METHODS: First, the educational program was developed in the form of a development plan for education according to the Kern Steps. A questionnaire was used to evaluate the study that had designed based on Special-purpose process. It contained 14 questions and was graded as Likert scale (1-3). The medical students filled out the questionnaire as a pre-test and post-test at the end of training. The result of this questionnaire was a measure of trainees' change in awareness, performance, and skill after the completion of research.

FINDINGS: The implementation of the educational process since the beginning of 2010 was 15 months. Validity and reliability of the questionnaire was investigated in 20 trainees and the results were good. The survey result of 70 trainees of this process showed that the educational program lead to increase awareness from students' morning report, their self-steam while visiting the patient, dominance in the clinical findings of patients, fluency and appropriate presentation, clinical reasoning and motivation for taking patient's history.

CONCLUSION: The new designed questionnaire in this research seems to be an appropriate tool for evaluation of clinical courses in morning report.

KEY WORDS: *Assessment, Questionnaire, Educational program, Morning report, Medical student*

*Corresponding Author; **Raika Jamali**
Address: Research Development Center, Sina Hospital, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.
Tel: +98 2164320000
E-mail: jamalira@tums.ac.ir

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-17]

References

1. Asemani O, Iman MT, Khayyer M, Tabei SZ, Sharif F, Moattari M. Development and validation of a questionnaire to evaluate medical students' and residents' responsibility in clinical settings .J Med Ethics Hist Med. 2014; 7 (21): 17. eCollection 2014.

2. Parrino TA. The social transformation of medical morning report. J Gen Intern Med. 1997; 12(5): 332-333.

3. Gross CP, Donnelly GB, Reisman AB, Sepkowitz KA, Callahan MA. Resident expectation of morning report: a multi-institutional study. Arch Intern Med. 1999; 159(16): 1910-1914.

4. Ways M, Kroenke K, Umali J, Buchwald D. Morning report. A survey of resident attitudes. Arch Intern Med. 1995; 155(13): 1433-1437.

5. Barbour GL, Young MN. Morning report: role of the clinical librarian. JAMA. 1986; 255(14): 1921-1922.

6. Bassiri A, Kassen BO, Mancini GB. Improving the format of morning report. Acad Med. 1995; 70(5): 342-343.

7. Pupa LE Jr, Carpenter JL. Morning report: a successful format. Arch Intern Med. 1985; 145(5): 897-899.

8. Ramratnam B, Kelly G, Mega A, Tilkemeier P, Schiffman FJ. Determinants of case selection at morning report. J Gen Intern Med. 1997; 12(5): 263-266.

9. Recht L, Kramer P, Schwartz W. Morning report in computer era: tradition meets technology. Med Teach. 1995; 17(3): 327-331.

10. Wenger NS, Shpiner RB. An analysis of morning report: implications for internal medicine education. Ann Intern Med. 1993;119(5): 395-399.

11. DeGroot LJ, Siegler M. The morning-report syndrome and medical search. N Engl J Med. 1979; 301(23):1285-1287.

12.Wartman SA. Morning report revisited: a new model reflecting medical practice of the 1990s. J Gen Intern Med. 1995; 10(5): 271-272.

13. Harris ED Jr. Morning report. Ann Intern Med. 1993; 119(5): 430-431.

14. Richard K. Choi, David S. Tabby, Robert J. Schwartzman. Neurology Resident Conferences: Should Students Attend Morning Report and Grand Rounds? Annals of Behavioral Science and Medical Education. 2012; 18(1): 38-39.

[Downloaded from mededj.ir on 2026-11-17]